

Mølgård, Resen

- boplads fra førromersk jernalder

Martin Mikkelsen, Mikkel Kiildsen, Kamilla F. Terkildsen

Viborg Stiftsmuseum 2009

Bygherrerapport nr. 38

Bygherre: Kristian Kjær

ISBN 978-87-87272-80-3

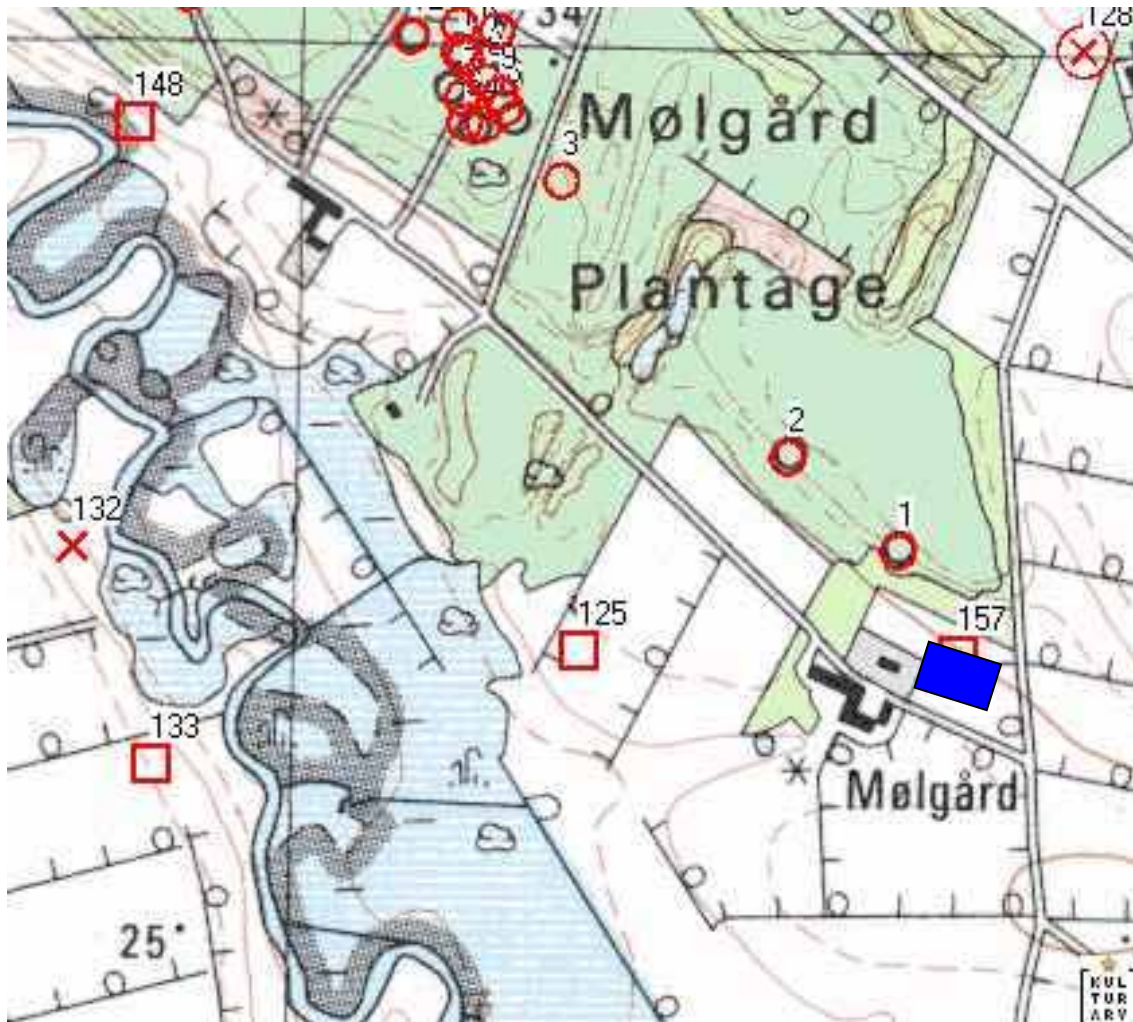
Indledning.

Plansiloer, der er åbne fodersiloer med fast bund og sider, har i nogle år været et 'hit' blandt landmænd. Ved at bygge sådanne siloer kan man for det første reducere spildet væsentligt og for det andet undgå en masse bøvl, når megen regn gør det besværligt at komme til og fra de foderdynger man tidligere lagde direkte oven på jorden.

For arkæologer er plansiloer så langt at foretrække frem for de gamle foderdynger. Mange gange er man kørt forbi de ofte meget lange foderdynger og har kunnet se, hvordan man har gravet dybt ned langs siderne, eller endog har gravet store huller for at grave sand op, der kunne lægges på de dækkende presenninger eller hvad der nu blev brugt. Mange steder har det givetvis ødelagt fortidsminder og når man ikke brugte det samme sted hvert år kunne der faktisk godt ske omfattende skader på de fortidsminder, der uheldigvis lå de berørte steder.

I 2007 var det Kristian Kjær, Mølgård ved Resen, der skulle have anlagt plansiloer lige NØ for gårdens bygninger, jf. luftfoto på forsiden, der er taget efter at plansiloerne er anlagt. På dette sted fandtes et ret plant område placeret lige neden for nogle skovklædte skråninger og placeret lidt øst for Karup Å, jf. figur 1.

Figur 1: Plansiloernes placering (blå) ved Mølgård. De røde cirkler angiver kendte gravhøje, mens de andre røde markeringer viser placeringen af andre kendte fortidsminder som boplads.

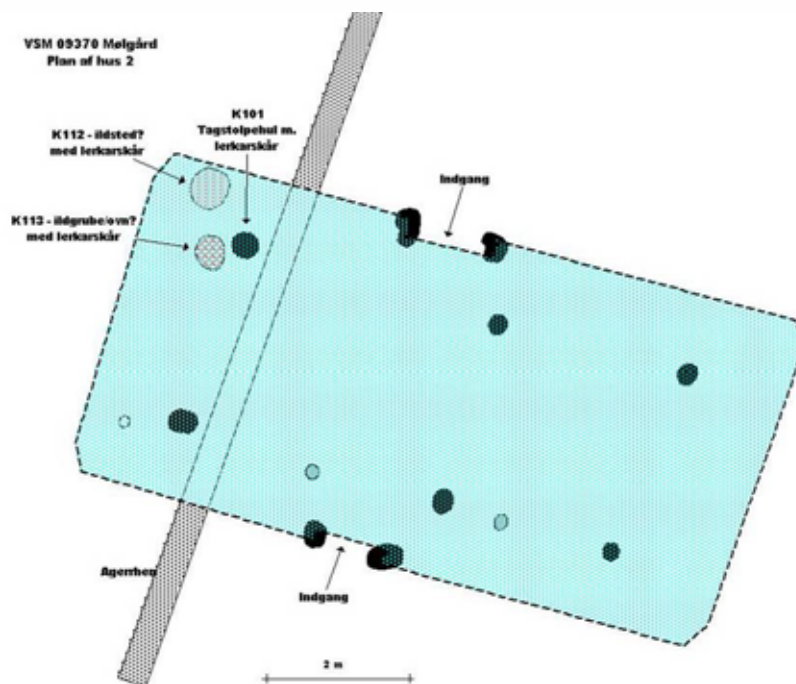
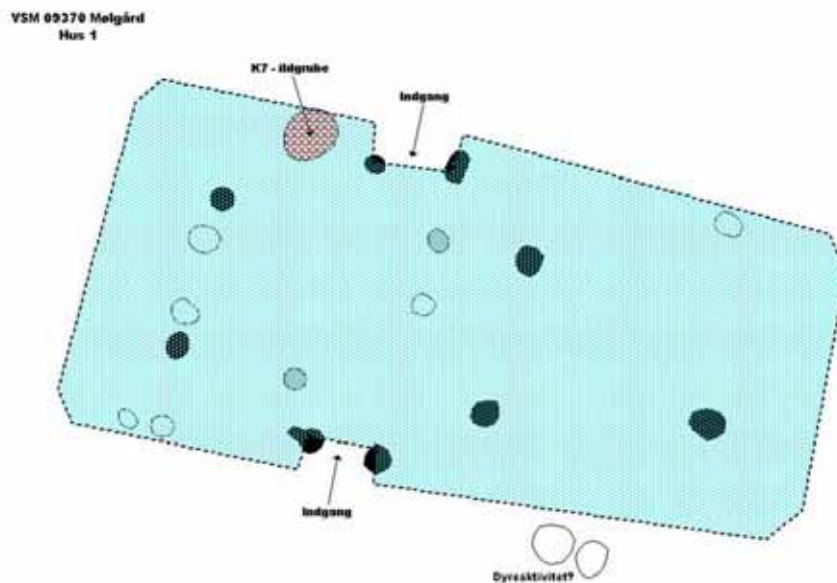
Der var, som så mange andre steder, ikke tidligere registreret fortidsminder på stedet, hvor anlægsarbejdet ved Mølgård skulle foretages. Men en nærliggende boplads fra yngre stenalder (125) og et par gravhøje (1-2), hvoraf den ene (2) med fund fra bronzealder og jernalder viste, at der har boet mennesker i området omkring Mølgård flere gange i oldtiden.

Efter aftale med Kristian Kjær foretog Viborg Stiftsmuseum en arkæologisk prøvegravning for at finde ud af, om der skulle være spor efter ukendte fortidsminder i området. Ved denne prøvegravning fremkom sporene efter et formodet langhus fra jernalderen, så det viste sig altså, at der var fortidsminder i området.

Efterfølgende fik vi både mulighed for at undersøge dette langhus samt sporene efter yderligere 1-2 langhuse, da hele området blev muldafrømmet.

Udgravningens resultater.

De to bedst bevarede langhuse er vist nedenfor. Begge huse antages at have haft 3 sæt stolper til at bære taget. Vi fandt ikke spor efter væggene, hvorimod indgangene tegnede sig tydeligt. Det gælder endvidere for begge huse, at der i nordvestdelen er ildgruber og i hus II måske endog bunden af en ovn. Det tyder på, at husets beboelse har ligget i vestenden, sådan som det er typisk for huse på denne tid.

Der er således tale om meget små, treskibede langhuse, der begge antages at have haft 45-50m² under tag. Langhuse med beboelse bliver faktisk ikke mindre på noget tidspunkt fra de treskibede langhuse dukker op i ældre bronzealder til de går af mode i middelalderen.

*Figur 3. Anlægsspor fra hus I.
Tv. snit gn. grube K17 med trækul i bunden og th. et tagstolpehul bag et andet stolpehul.*

Der blev ikke gjort mange fund ved udgravningen, men i alle hustomterne blev fundet lerkarskår og endvidere fandtes en knusesten, jf. figur 4. De fleste lerkarskår blev fundet i den NV-lige del af hus 2 i de to gruber og i tagstolpehullet lige ved gruberne (se figur 2). Fundene og husene skal uden tvivl dateres til en ældre del af førromersk jernalder, ca. 500-300 f. Kr.

*Figur 4. Knusesten og lerkarskår fra hus 2.
Der er dels er randskår med hank samt dele af bund/side til to lerkar af forskellig størrelse.*

Ser man på husenes placering i forhold til hinanden (figur 5), så er de placeret med en indbyrdes afstand på ca. 25m, hvis man accepterer, at anlægssporene i den nordøstlige del er til et dårligt bevaret langhus. Et sådant mønster er f.eks. kendt fra en boplads ved Grøntoft i Vestjylland og ud fra både denne og andre lignende bopladser er det sandsynligt, at der har ligget flere andre tilsvarende langhuse uden for det undersøgte område. Det vil derfor ikke være overraskende, hvis der ved Mølgård har ligget en lille landsby med 6-8 gårde.

*Figur 5. Husenes placering i det undersøgte område.
Bemærk, at husene ligger med omtrent samme afstand til hinanden.*

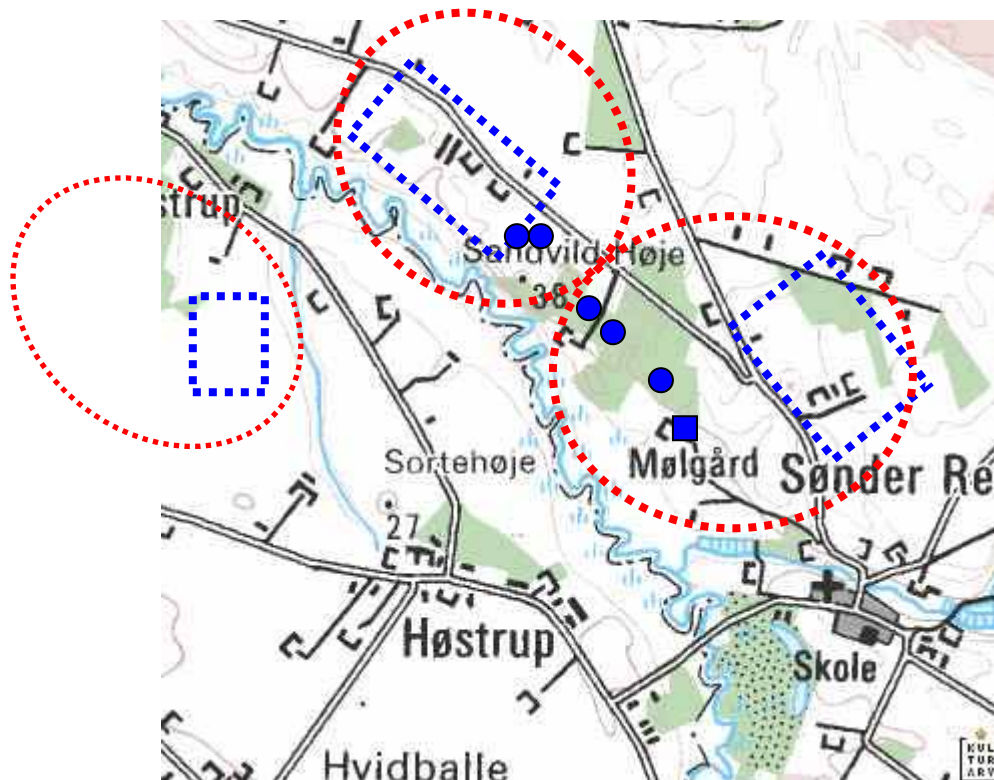
Bopladsen ved Mølgård i det lokale kulturlandskab.

Bopladsen ved Mølgård er de første spor efter bosættelse i førromersk jernalder på begge sider af Karup Å i området nordvest for Resen, jf. figur 6.

Men der er tidligere gjort andre fund, der kan være relevante i relation til bopladsen. Det gælder for det første en række gravfund, der blev gjort i 1902, da Nationalmuseet udgravede de centrale dele af 20 gravhøje mellem Mølgård og Sandvild Høje. I 5 af disse gravhøje blev fundet 'simple' brandgrave, der meget vel kan være fra en ældre del af førromersk jernalder. Fundene befinder sig dog på Nationalmuseet og vi har ikke haft mulighed for at gennemgå dem.

Det gælder også en række agersystemer, der ved hjælp af luftfotos fra 1954 er lokaliseret langs Karup Å. Et af disse systemer findes på de lidt højere beliggende områder lige øst for Mølgård.

Figur 6. *Bopladsen ved Mølgård og andre nærliggende, formodede fund fra førromersk jernalder. Firkant – Bopladsen v. Mølgård. Cirkel – Gravfund. Stiblet – Agersystemer.*

Det er fristende at knytte bopladsen ved Mølgård sammen med agersystemet lige øst for og evt. også sammen med de nærmest beliggende gravfund nordvest for bopladsen. Der kunne så have ligget endnu en landsby lidt længere mod nordvest, hvor et agersystem og gravfund ved Sandvild Høje kunne høre sammen. Og endelig kunne tilsvarende forhold gøre sig gældende på den anden side af Karup Å nordvest for Høstrup, selv om det indtil videre kun er et agersystem, der er erkendt i dette område.

Samlet kan det siges, at de arkæologiske udgravninger ved Mølgård har bidraget med en ny lille brik til belysning af ældre jernalders samfund i Resen sogn. Der ligger givetvis stadig mange spor efter ukendte fortidsminder derude og venter. Hvem ved, måske dukker der flere op inden så længe.

Tak til Kristian Kjær for det gode samarbejde i forbindelse med udgravningen.

Relevant litteratur

Jørgen Jensen: Danmarks Oldtid – Ældre Jernalder

Diverse oplysninger:

Viborg Stiftsmuseums j. nr.: VSM 09370
Lokalitet: Mølgård Resen
Sogn, herred og amt: Resen, Fjends, Viborg
Dansk Kulturhistorisk Centralregister: 130112-157
Kulturarvsstyrelsens j. nr.: 2003-2123-1372
Bygherre: Kristian Kjær
Areal: Ca. 0,2 ha.
Rendegravemaskine fra: Stavlund Maskinstation 97 45 42 06 hvorfra maskinfører Viggo.
Deltagere i udgravningen: Museumsinspektør Martin Mikkelsen (sagsansvarlig og daglig leder d. 26. juni). Mag. Art. Kamilla Fiedler Terkildsen, Lærke Maria A. Funder
Cand. Mag. Mikkel Kiildsen (daglig leder d. 25. juni), Thomas Nielsen

Dokumentationsmaterialet bestående af beretning, tegninger, fund, fotos m.v. opbevares på Viborg Stiftsmuseum, Hjultorvet 4, 8800 Viborg.

Undersøgelsen er betalt af bygherren, Kulturarvsstyrelsen og Viborg Stiftsmuseum

Om bygherrerapporter

Når der er foretaget en arkæologisk udgravning, der er helt eller delvist finansieret af en privat eller offentlig bygherre, skal der udarbejdes en særskilt rapport til bygherren. Bygherrerapporten skal være almindeligt tilgængelig, præsentere udgravningens resultater og sætte dem i sammenhæng med det omgivende landskabs kulturhistorie.¹

Viborg Stiftsmuseum har besluttet at udgive museets bygherrerapporter i en fortløbende serie. Ældre numre kan købes for 20 kr. (medmindre andet er anført) ved henvendelse til museet.

Liste over Viborg Stiftsmuseums bygherrerapporter

1. Båndruplund – en boplads fra bronzealder og tidlig jernalder. Martin Mikkelsen. 2004.
2. Nordentofte, Skals – en boplads fra sen yngre stenalder, bronzealder og tidlig jernalder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2004.
3. Brokbakken – en samlingsplads fra bronzealder og en gravplads fra ældre jernalder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen. 2004.
4. Lynderup SV – et aktivitetsområde fra sen yngre stenalder og bronzealder. Martin Mikkelsen og Mikael H. Nielsen 2006.
5. Teglværksvej – en boplads fra ældre bronzealder. Martin Mikkelsen. 2005.
6. Klejtrup Syd – en boplads fra sen yngre stenalder / tidlig ældre bronzealder. Marianne Høyem Andreasen. 2005.
7. Krogen, Aidt. Under udarbejdelse.
8. Højvangen, Ørum. Kamilla Fiedler Terkildsen og Martin Mikkelsen. Under udarbejdelse.
9. Stenshede – en gravhøj og andre fund fra yngre stenalder. Sanne Boddum og Martin Mikkelsen. 2006
10. Ørum Sportsplads – et aktivitetsområde fra ældre jernalder. Mikael H. Nielsen. 2005
11. Sundstrup Øst – en boplads fra yngre stenalder. Mikkel Kiildsen 2006.
12. Ettrupvej, Fjelsø – to aktivitetsområder fra bronzealder eller jernalder. Kamilla Fiedler Terkildsen. 2006.
13. Løvel Syd - bebyggelse spor fra yngre bronzealder og ældre germansk jernalder. Malene R. Beck & Dorthe Kaldal Mikkelsen 2006.
14. Skaldehøj og Arildsvej - to bopladser fra førromersk jernalder. Mikkel Kiildsen. Under udarbejdelse.
15. Liseborg- et forsvarsværk fra tidlig førromersk jernalder. Dorthe Kaldal Mikkelsen. Under udarbejdelse.
16. Lindum syd – langhus fra middelalderen. Jesper Hjerminde 2006.
17. Søhuset, Viborg - på kanten af middelalderbyen. Marianne Greve Iversen 2006.
18. Formyre SØ - hustomt og grave fra sen ældre bronzealder - fladmarksgravpladser fra tidlig jernalder. Martin Mikkelsen 2009.
19. Tindbækvej 25 - Gravhøj fra enkeltgravskultur. Martin Mikkelsen og Mikkel Kiildsen 2007.
20. Langmosegård - en boplads fra yngre bronzealder. Martin Mikkelsen 2007.
21. Løgstrup SØ - en boplads fra yngre jernalder - aktivitetsspor fra yngre bronzealder. Sanne Boddum, Mikkel Kiildsen & Mikael H. Nielsen 2007.
22. Viborg Vestermark - Bopladser fra bronzealderen. og Martin Mikkelsen. Under udarbejdelse.
23. Ridder Munks Vej - En gravplads m.m. fra stenalder, bronzealder og jernalder. Sanne Boddum og Martin Mikkelsen 2007
24. Rødding SV - bebyggelse fra yngre bronzealder og ældre førromersk jernalder. Mikkel Kiildsen 2009.
25. Randrup Mølle – et langhus med forsænket østende fra yngre stenalder. Sidsel Wählin og Martin Mikkelsen 2008.
26. Spangsdal II og Gl. Asmild. Under udarbejdelse.
27. Bjerring Hede - en gravplads fra ældre jernalder - en boplads- og aktivitetsspor fra ældre jernalder. Asger V. Amundsen og Martin Mikkelsen 2008. Under udarbejdelse.
28. Liseborg Høje - boplads fra yngre bronzealder - begravelse i vognfading fra vikingetid. Elin Vanting & Dorthe Kaldal Mikkelsen 2009.
29. Stenshede Syd - Gravhøj fra enkeltgravskultur - bopladser fra yngre bronzealder og ældre jernalder. Claus Sørensen og Martin Mikkelsen 2009.
30. Hjortdalgård - en boplads fra ældre jernalder. Claus Frederik Sørensen og Dorthe Kaldal Mikkelsen.
31. Sønder Mose - en bebyggelse fra ældre bronzealder. Dorthe Kaldal Mikkelsen 2009.
32. Rådmandshus – bebyggelse fra yngre vikingetid og ældre middelalder på Viborg Vestermark. Mikkel Kiildsen 2009.
33. Højlund Spangsdal I – landsby fra yngre jernalder. Sanne Boddum 2009.
34. Rugballegård – brandgrave og boplads fra førromersk jernalder. Martin Mikkelsen 2009.
35. Kokær Høj – bebyggelse fra jernalder. Mikkel Kiildsen 2009.

¹ Kulturarvsstyrelsen: Retningslinjer for udformning af rapport til bygherre/anlægsmyndighed

36. Birgittelyst. Jakob Westermann 2009.
37. Ørum Industrivej. Elin Vanting 2009.

